

SJABBAT SJALOM

Jaargang XII, Nr. 446

Parasjat Lech Lecha

11 Marchesjwan 5773
26/27 oktober 2012

Overzicht parasjat Lech lecha (Genesis 12:1-17:27)

Tien generaties zijn voorbij gegaan sedert Noach. De mensheid is opnieuw geestelijk omlaag gezakt. In het jaar 1948 na de schepping wordt Awram geboren. Wanneer hij de wereld om zich heen waarneemt, komt Awram tot de onweerlegbare Waarheid van Hasjems bestaan en zo verdient hij het dat Hasjem aan hem verschijnt. Aan het begin van deze parasja zegt Hasjem tegen Awram dat hij zijn land moet verlaten, zijn familie en het huis van zijn vader, en dat hij naar een onbekend land moet reizen, waar Hasjem hem tot een groot volk zal maken. Awram vertrekt en neemt zijn vrouw Sarai, zijn neef Lot, hun bedienden en diegenen die hij tot het geloof in Hasjem heeft bekeerd, mee. Wanneer zij aankomen in het land Kenaän, verschijnt Hasjem aan Awram en vertelt hem dat dit het land is dat Hij aan zijn nakomelingen zal geven. Een hongersnood breekt uit en dwingt Awram naar Egypte uit te wijken om daar voedsel te vinden. Zich realiserend dat de schoonheid van zijn vrouw wel eens zijn dood kan betekenen door de Egyptenaren, vraagt Awram haar te zeggen dat zij zijn zuster is. Sarai wordt naar de Farao gebracht, maar Hasjem bezorgt de Farao en diens hofhouding ernstige plagen, en zij wordt ongedeerd vrijgelaten. Awram keert weer terug naar Erets Jisraël (Kenaän) met veel rijkdommen die de Egyptenaren hem gegeven hebben. Tijdens een ruzie tussen de schaapherders over de graasrechten, besluit Awram dat zijn en Lots wegen zich moeten scheiden. Lot verkiest te wonen in de rijke maar corrupte stad Sedom, gelegen in de vruchtbare Jordaanvlakte. Een oorlog breekt uit tussen de koningen van die streek en Sedom wordt verslagen. Lot wordt krijgsgevangene gemaakt. Samen met een handjevol van zijn bekeerlingen, redt Awram Lot, als hij op wonderbaarlijke wijze een geweldige overmacht overmeestert, maar hij weigert iets van de oorlogsbuit voor zich aan te nemen. In een profetisch verbond onthult Hasjem aan Awram dat zijn nakomelingen verbannen zullen worden naar een vreemd land, waar zij gedurende 400 jaar zullen worden onderdrukt, waarna zij daar met grote rijkdommen uit zullen wegtrekken en terugkeren naar Erets Jisraël, hun onherroepelijke erfenis. Sarai is onvruchtbaar en geeft Hagar, haar Egyptische dienstmeid, aan Awram, in de hoop dat zij hem een kind zal schenken. Hagar wordt arrogant wanneer zij ontdekt dat zij zwanger is. Sarai behandelt haar met hardheid en Hagar vlucht. Op instructie van een engel keert Hagar weer terug naar Awram en baart Jismaël. De parasja eindigt met het bevel van Hasjem aan Awram om zichzelf en zijn nakomelingen, tot in alle generaties, te besnijden als een teken van een verbond met Hasjem en zijn nazaad. Hasjem verandert Awrams naam in Awraham en Sarais naam in Sara. Hasjem belooft Awraham een zoon, Jitschak, ondanks dat Awraham al 99 jaar is, en Sara 90 jaar. Op die dag besnijdt Awraham zichzelf, Jismaël en heel zijn huishouding.

*Met toestemming vertaald uit Torah Weekly van Ohr Somayach in Jerusalem, Israel
©1998 Ohr Somayach International - All rights reserved.*

HOOGTEPUNTEN VAN DE HAFTARA

De Haftara voor Parasjat Lech Lecha

De Haftara van deze week wordt gelezen uit het Boek Jesjajahoe 40:27-41:16

Het verband met de Parasja: De Profeet Jesjajahoe herinnert ons eraan dat het Hasjem was die Awraham motiveerde om zijn vaderland te verlaten om op reis te gaan naar Israël en het is daar dat hij de rest van de wereld leert dat er maar één G-d is.

Samenvatting van de Haftara: De Profeet troost het volk Israël door hun te verzekeren dat zij het lijden van de ballingschap zullen overleven. Wij worden getroost met de gedachte dat Hasjem een wijze plannenmaker is. Hasjem zal een rechtzaak voor alle volken opzetten en Hasjem zal de rechter zijn. Jesjajahoe verklaart ons de les van de geschiedenis met Awraham. Dat sedert Awraham alle volken van de wereld Hasjem zouden moeten kennen. Maar dat doen zij niet, maar aanbidden afgoden. De Haftara eindigt met de belofte dat Israël zijn vijanden zal overleven.

Inzicht in de parasja

12:1. En Hasjem zei tegen Avram: „Ga voor jezelf weg uit je land, van je geboortegrond en uit het huis van je vader, naar het land dat Ik je zal wijzen.”

Hasjem zei – Er zijn twee redenen voor het uiterst ongewone fenomeen dat G-d tegen Avraham sprak zonder eerst aan hem te zijn verschenen in een of ander visioen:

1. Avrahams voortdurende poging om zijn Schepper te leren kennen, iets wat nog nooit iemand vóór hem getracht had te doen. Volgens onze traditie herkende Avraham zijn Schepper al op de leeftijd van vijf jaar (Nedariem 32b), zonder enige leiding daarbij te hebben gekregen van een leraar. G-d hoefde daarom Zijn bestaan niet aan Avraham te bewijzen door aan hem in een visioen te verschijnen. Hij kon er van uit gaan dat Avraham wist wie er tegen hem sprak.

2. Gedurende de tien generaties die aan Avraham sedert Noach voorafgingen, had geen enkel mens zijn G-d herkend zodat G-d hem waardig genoeg vond om tegen hem te spreken. Daarom besloot G-d Avraham te testen voordat hij tegen hem zou spreken. Hij deed dit door Avraham te vragen zijn huis, enz. te verlaten. Pas nadat hij deze test met goed gevolg was doorgekomen, besloot G-d Zich aan Avraham te openbaren in een visioen zoals we dat aantreffen in 12:7, hetgeen G-d niet deed met latere generaties, omdat die generaties al een zekere mate van geloof in G-d hadden geabsorbeerd door het voorbeeld van hun aartsvader Avraham. Zij werden geboren in een omgeving met een zekere mate van heiligheid, een voordeel dat Avraham niet genoot. Het resultaat hiervan was dat G-d Zijn communicatie met zulke mensen kon beginnen door aan hen in een visioen te verschijnen, zonder eerst met hen te hebben gesproken (*R E.Munk*).

Een andere verklaring is dat de G-ddelijke openbaring aan de mens alleen kan plaats vinden in het Heilige land. Overal elders is een dergelijk visioen slechts fragmentarisch (*Kuzarie*). Dus Avraham kon buiten het Heilige Land alleen maar de stem van G-d horen en hij kon pas een visioen van Hasjem krijgen toen hij eenmaal in het Land was. Zo ook gebruikt de Babylonische Talmoed altijd de uitdrukking *קָמַע וְשָׁמַע* – *kom en hoor*, terwijl in de Jeruzalemse Talmoed staat: *קָמַע וְרָא* – *kom en zie*.

In *Tehilliem* (Psalmen) 45:11 refereert de Psalmist aan Avrahams ervaring, wanneer hij zegt: „Hoor, dochter. en zie, neig je oor; vergeet je volk en het huis van je vader.” Onze Geleerden verklaren dat de eerste helft van dit vers: „Hoor,” betrekking heeft op onze Aartsvader Avraham, d.w.z. als G-d tegen hem spreekt in vers 12:1 en dat het tweede deel van het vers, waar de Psalmist spreekt over „en zie” – d.w.z. een visuele ervaring – betrekking heeft op vers 12:7, wanneer G-d aan Avraham in een visioen verschijnt. Het geluid en het visioen kwamen niet gelijktijdig. Om hier de nadruk op te leggen zegt de Psalmist niet: *Hoor en zie, dochter*, maar plaatst hij het woord *dochter* in het midden. Het beste bewijs voor de juistheid van onze stelling is de vergelijking met de ervaring van Mosjé bij de brandende struik (*Sjemot/Exodus 3:3-4*), waar een visioen vooraf gaat aan G-ds woorden tot Mosjé. (*Or Hachajiem*).

Lech lecha – *Ga voor jezelf*. De Oproep om jezelf af te scheiden van je vaderland, je geboorteplaats en je vaders huis vormt de eerste stap tot de realisatie van Jodendom. Jood zijn betekent je afzonderen van de menigte uit liefde voor G-d en het offer van isolatie te accepteren. De ethische waarde van het principe van isolatie is naar voren gebracht door R. Bachia ibn Pakuda, schrijver van *Chovot Halevavot* (Plichten van het hart), in deel III,5 (dialogue tussen reden en hart).

Het G-ddelijke gebod *Lech lecha* – ga voor jezelf – staat voorop in het Jodendom. Het houdt de wil in om alleen te gaan met G-d als dat nodig is. Het idee van de „meedoen met de meerderheid” is inderdaad legitiem. Maar wanneer de waarden van de meerderheid niet voldoen aan het criterium van de G-ddelijke waarheid, dan moet men zich afscheiden en „alleen voor jezelf” en met G-d blijven. Hoe hadden we kunnen blijven bestaan als Avraham ons niet de moed had gegeven om een minderheid te zijn?

Het beste argument tegen de veel gehoorde bewering van bepaalde kanten dat Jodendom „moet meegaan met zijn tijd” zijn deze eerste woorden van onze parasja: *Lech lecha*. Zodra Avram op het toneel verschijnt, staat hij in oppositie met de geest van zijn tijd. Te midden van een perverse, afgodische, immorele samenleving die macht verafgoodt en de naam van G-d bijna heeft uitgewist, neemt Avram vrijwillig afscheid van zijn familie en „sociale netwerk” dat zo dierbaar is voor de mensen. Hij wordt een drager van G-ds boodschap en gooit een protest in het gezicht van de goden die door alle volken worden aanbeden. Dit eist moed en een diepe overtuiging van de waarheid van de boodschap zelf. Dit eist een voortdurend bewustzijn van een messiaanse opdracht. Dit eist het Joodse begrip van G-d en Joods vertrouwen en moed – kortom, de obstinaatheid en het doorzettingsvermogen die de Jood kenmerken (*R. S.R. Hirsch*).

MISJNA SANHEDRIN – HOOFDSTUK 1

Misjna 1:3

סְמִיכַת זְקָנִים וְעֲרִיפַת עֲגָלָה, בְּשִׁלְשָׁה, דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן. וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר,
 בְּחִמְשָׁה. הַחֲלִיצָה וְהַמְּאוּנִין, בְּשִׁלְשָׁה. נִטְע רַבְעֵי וּמַעֲשָׂר שְׁנֵי שְׁאִין דְּמִי
 יְדוּעִין, בְּשִׁלְשָׁה. הַהֲקָדְשוֹת, בְּשִׁלְשָׁה. הַעֲרֹכִין הַמְּטֻלְטְלִין, בְּשִׁלְשָׁה. רַבִּי
 יְהוּדָה אוֹמֵר, אֶחָד מֵהֶן כֹּהֵן. וְהַקְּרָעוֹת, תְּשַׁעָה וְכֹהֵן. וְאָדָם, כִּיּוֹצֵא כֹהֵן:

Semicha [d.w.z. het steunen met de handen op de kop van een gemeenschapsoffer] door de oudsten en het breken van de nek van het kalf – [vereist de aanwezigheid van] drie [rechters], aldus de woorden van Rabbi Sjim'on. Maar Rabbi Jehoeda zegt: vijf [rechters]. *Chalitsa* [dat is de weigering van een zwagerhuwelijk] en *méoen* [de weigering van een minderjarige bruid] gebeurt voor drie [rechters]. *Neta revai* [de boomvruchten van het vierde jaar] en *ma'aser sjeni* [het tiende, die allebei in Jeruzalem moeten worden gegeten], waarvan de waarde niet bekend is, [moeten op hun waarde geschat worden] door drie. [Lossing van] aan de Tempel geheiligde dingen [geschiedt] voor drie; de waardeschatting van roerende goederen [gebeurt] door drie. Rabbi Jehoeda zegt: één van hen moet een priester zijn. Grond [moet gewaardeerd worden door] negen plus een priester. En [wie zweert de waarde van] een mens [aan de Tempel te geven], dat is hetzelfde [d.w.z., diens waarde moet ook door tien worden vastgesteld].

Toelichting

Semicha – Volgens de *halacha* (Joodse wet) moet bij de meeste individuele offers de eigenaar met beide zijn handen met al zijn kracht steunen (*someech*) op de kop van het te offeren dier, voordat het geslacht wordt en daarbij moet hij zijn zonden opbiechten. Deze handeling heet *semicha* – lett.: ‘het steunen.’ Voor de meeste offers van de gemeenschap is geen *semicha* vereist, met twee uitzonderingen: 1. de zondebok die op Jom Kippoer de woestijn wordt in gestuurd naar Azazel vereist de *semicha* door de *Kohen Gadol* (Hogepriester), en 2. de stier voor „datgene wat verborgen was voor de ogen van de gemeenschap.” Dit laatste heeft betrekking op datgene wat er gebeurt als het Sanhedrin onopzettelijk een foute beslissing neemt en iets toestaat wat in feite verboden is, en waar, wanneer de overtreding door een individu met opzet was begaan, de straf van *kareet* (uitroeiing door de Hemel) op staat, en waarvoor, als de overtreding onopzettelijk is begaan, een *chataat* (zondoffer) gebracht moet worden. Wanneer nu de meerderheid van het volk gehandeld heeft in overeenstemming met de foutieve regeling van het Sanhedrin, en het werd later aan het Sanhedrin duidelijk dat ze zich vergist hadden, dan, zegt Tora (*Wajjikra/Leviticus* 4:14): „zal de gemeenschap een jonge stier offeren.” Dit offer wordt genoemd „de stier van het ding dat verborgen was voor de ogen van de gemeenschap” en het vereist *semicha* door vijf (zie verderop) leden van het Sanhedrin, zoals er geschreven staat (ib. 4:15): „en de oudsten van de gemeenschap zullen hun handen leggen op de kop van de stier.”

Volgens de Gemara heeft *semicha door de oudsten* hier ook betrekking op de aanstelling van bevoegde rechters. Dat wordt ook *semicha* genoemd, in navolging van het vers in Tora (*Bamidbar/Numeri* 27:22): „En hij (Mosjé) legde (*wajisjmach*) zijn handen op hem (Jehosjoea bin Noen) en droeg hem zijn taak op.” De aanstelling van een rechter vereist echter geen letterlijke „handoplegging” zoals Mosjé Jehosjoea aanstelde, maar een mondeling *semicha*, dat wil zeggen, hij krijgt de officiële titel van *Rav* (Rabbijn) en daarmee verkrijgt hij de autoriteit om in financiële rechtzaken te beslissen. Deze *semicha* kan alleen plaatsvinden in het Land Israël en door iemand die zelf *semicha* heeft gehad.

Het breken van de nek van het kalf – Als iemand gedood werd en in het veld gevonden wordt en de moordenaar is onbekend, daarvan zegt Tora (*Devariem/Deuteronomium*) 21:2: „Dan moeten je oudsten en je rechters er op uit gaan en de afstand meten tot de steden, die zich rondom de vermoorde bevinden.” Dan moeten de oudsten van de dichtstbijzijnde stad een kalf nemen en daarvan „de nek breken” (ib. 3-4).

Vereist drie [rechters] – Volgens Rabbi Sjim'on moet dit gebeuren door drie rechters (met „oudsten” worden rechters bedoeld). Er staat namelijk geschreven „oudsten,” dus minimaal twee. Echter een rechbank moet een oneven aantal rechters tellen, dus minimaal drie. Dus drie rechters van het Sanhedrin moeten in geval van „het ding dat verborgen was voor de ogen van de gemeenschap” met hun handen op het offerdier steunen en drie rechters van de dichtstbijzijnde stad, in geval van het gevonden lijk, moeten de nek van het kalf breken.

Rabbi Jehoeda zegt vijf [rechters] – In beide gevallen. De *halacha* is volgens R. Jehoeda (*RAV*).

Chalitsa – De Tora zegt over een vrouw, wier echtgenoot kinderloos is gestorven en waarvan de broer van de overleden echtgenoot niet de door Tora opgelegde *jiboem* (zwagerhuwelijk) met haar wil doen: „Dan zal zijn schoonzuster in tegenwoordigheid van de oudsten naderbij komen en zijn schoen van zijn voet uittrekken (*we-chalitsa*)” (*Devariem* 25:9). Deze procedure heet *chalitsa* – „het uittrekken van een schoen.”

Mé'oen – Een minderjarig weesmeisje dat door haar moeder of broers werd uitgehuwelijkt, mag, als ze meerderjarig wordt, haar echtgenoot weigeren (*meëen*) en dan kan ze van hem weg gaan zonder *get* (echtscheidingsakte).

Voor drie [rechters] – Zowel *chalitsa* als *méoen* moet gebeuren ten overstaan van drie rechters.

Neta revai – De eigenaar van een vruchtboom is verplicht om de vruchten van het vierde jaar na de planting van de boom in Jeruzalem te eten, of de vruchten te lossen met geld en dat geld in Jeruzalem te besteden.

Ma'aser sjeni – Het tweede tiende. Tora eist dat van landbouwproducten iets gegeven wordt aan de *kohaniem*, waarna een tiende moet worden afgescheiden en gegeven worden aan een Leviet. Daarna moet een tweede tiende worden

afgescheiden, hetwelk in het 2^e, 3^e, 5^e en 6^e jaar van de sjemitta-cyclus in Jeruzalem moet worden gegeten, of het mag gelost worden en het losgeld moet in Jeruzalem besteed worden.

Waarvan de waarde niet bekend is, door drie – Wanneer de waarde van de *neta revai* of de *ma'aser sjeni* niet bekend is, moet de waarde geschat worden in aanwezigheid van drie rechters. Maar wanneer er een marktprijs bekend is, zijn er geen rechters nodig, want dan moet het tegen die marktprijs gelost worden.

[Lossing van] aan de Tempel geheiligde dingen door drie – Als iemand zijn bezittingen of de waarde daarvan aan de Tempel schenkt, moet die waarde worden vastgesteld door drie rechters. Hetzelfde geldt als iemand de waarde van zijn roerende goederen aan de Tempel belooft, dan moet die waarde door drie rechters worden vastgesteld.

Rabbi Jehoeda zegt: één van hen moet een priester zijn – Eén van die drie rechters moet een *kohen* zijn, want er staat geschreven (*Wajjikra 27:12*): „De priester schat het dan...”

Grond [moet gewaardeerd worden door] negen plus een priester – Als bijvoorbeeld schadevergoeding betaald moet worden van grond of als grond verdeeld moet worden onder erfgenamen of aan de Tempel geschonken wordt, dan moet de waarde daarvan worden vastgesteld door tien rechters, waarvan er één een priester is.

Hetzelfde geldt voor een mens – Als de waarde van een mens moet worden vastgesteld, bijvoorbeeld als iemand gezworen heeft die waarde aan de Tempel te schenken, of in geval van schadevergoeding, dan moet de schade ook door negen rechters en een priester worden vastgesteld.

PARELS VAN DE GEMARA

Sanhedrin 14a

De prijs en beloning van roem

Het verkrijgen van de titel van *Rav* (Rabbin) wordt beschouwd als een grote eer en desalniettemin trachtte Rabbi Zeira dat te vermijden. Zijn reden was gebaseerd op een uitlating van Rabbi Elazar, die iedereen adviseerde een laag profiel aan te houden ten einde te overleven. Het was pas nadat hij een andere verklaring van deze Geleerde gehoord had, namelijk dat niemand grootheid bereikt tenzij zijn zonden hem zijn vergeven, dat hij uiteindelijk de titel wilde accepteren.

In zijn commentaar op deze omschakeling van Rabbi Zeira, biedt Rabbi Zwi Hirsch Chajot de volgende verklaring. Zolang als men nog niet bekend is, staat men ook nog niet bloot aan kritiek. Zodra men echter roem bereikt, gaan de mensen zijn tekortkomingen bestuderen. Hij is dan niet meer in staat anderen te vermanen, want men zal hem zeggen dat hij eerst zijn eigen fouten zal moeten verbeteren.

Dit was Rabbi Zeira's bezorgdheid met betrekking tot het accepteren van de aanstelling en de eer en verantwoordelijkheid die daarmee gepaard zouden gaan. Maar toen hij zich realiseerde dat met het accepteren van zulke grootheid zijn zonden hem zouden worden vergeven, voelde hij dat dit zijn vermaningen effectief zouden worden en daarom stemde hij in met de aanstelling.

UIT DE SCHATKIST VAN CHASSIDISCHE VERHALEN

Er was er eens een rijke slager die vroeger heel arm was geweest. Hij was zijn vroegere armoede niet vergeten en iedere vrijdag deelde hij gratis vlees uit aan de armen van zijn stad. De gouverneur van de provincie hoorde ervan en stelde hem als beloning aan als hoofd van de douane in de haven van het land, waar de ex-slager nu het recht had om invoerrechten te heffen en daarvan iets voor zichzelf achter te houden. Zo werd hij nog veel rijker.

Op een dag, toen hij de lading van een binnengekomen schip inspecteerde, vertrouwde de kaptein hem toe dat hij zeer kostbare waar aan boord had, die de inspecteur van de douane vast wel zou willen kopen. Natuurlijk wilde de slager eerst weten wat die koopwaar was, maar de kaptein antwoordde dat hij dat alleen zou vertellen als de koop gesloten was en dat de slager er geen spijt van zou hebben. „Hoeveel kost dat,” vroeg de slager. „Tienduizend goudstukken” was het antwoord. „En die betaal ik zonder te weten wat ik koop?” vroeg de slager. „Het is het dubbele waard” verzekerde de kaptein. De slager liet zich overhalen. Hij haalde het geld [en verrklaarde intussen zichzelf voor gek dat hij dit aanbod accepteerde] en legde dat voor de kaptein op tafel. Die gaf een wenk aan zijn bemanning en even later werd een scheepslading aan handen en voeten gebonden mannen, vrouwen en kinderen bovendecks gebracht. De kaptein lachte eens vals: „Zie je wel dat je er geen spijt van hebt!”

De slager naam de arme mensen mee naar huis, voedde en kleepte ze en vond er een aardig jong meisje bij. Die is geschikt als bruid voor mijn zoon, dacht hij.

De bruiloft werd georganiseerd en toen de slager tussen de gasten door liep, om overal een praatje te maken en wat te drinken aan te bieden, zag hij in een hoekje een jongeman die stilletjes zat te huilen. „Waarom huil je?” vroeg de slager, „iedereen is hier toch vrolijk en blij?”

De jongeman vertelde dat hij met het meisje, dat nu op het punt stond de bruid van de zoon van de slager te worden, verloofd was geweest, voordat ze door de slechte kaptein gevangen waren genomen en dat ze van plan waren te trouwen. „Waarom heb je me dat niet eerder verteld” vroeg de slager. „We waren u allemaal zo dankbaar dat u ons gered heeft,” was het antwoord. De slager overlegde met zijn zoon, die onmiddellijk besloot dat het jonge paar zijn recht moest hebben. Die dag werd het huwelijk tussen de geredde jongelui gesloten, en de hele stad vierde feest.